

Despre carte

Volumul de față este conform cu actuala programă de limba și literatura română și cuprinde comentariile textelor literare întâlnite în manualele alternative aflate în vigoare putând fi utilizat cu succes de orice candidat la evaluările naționale.

Textele literare sunt ordonate pe baza genurilor și speciilor literare cărora le aparțin, fiecare gen și specie literară fiind prezentate pe scurt înaintea discutării acestora.

Despre autori

Ion Popa este profesor titular de limba și literatura română. Printre lucrările publicate se numără: *Limba română – Subiecte date la examenele de admitere în licee și școli profesionale în perioada 1972-1993. Rezolvări integrale și îndrumări*, Editura Didactică și Pedagogică, 1993 (împreună cu conf. dr. Dumitru Ivănuș); *Îndrumător de limba română*, Editura Eurobit, Timișoara, 1994 (împreună cu conf. dr. Dumitru Ivănuș); *Literatura română – Manual preparator pentru gimnaziu și admitere în licee*, Editura Niculescu, București, 1995; *Gramatica limbii române pentru clasele V-VIII*, Editura Niculescu, București, 1996; *Îndrumător de limba română*, Editura Sigma, București, 1996; *Limba română. Fonetică și vocabular*, Editura Niculescu, București, 1997 – ultimele patru lucrări în colaborare cu Marinela Popa.

Marinela Popa este profesor titular de limba și literatura română. Are o bogată experiență didactică, materializată în succesele elevilor săi la diferite concursuri și examene de admitere. A publicat, împreună cu Ion Popa, lucrările menționate anterior și nu numai.

LITERATURA ROMÂNĂ

Manual preparator

pe baza tuturor manualelor alternative ale ciclului gimnazial

– ediția a 2-a, revizuită –

NICULESCU

<i>Notă la ediția a II-a</i>	5
LITERATURA POPULARĂ – privire generală	7
LITERATURA CULTĂ – privire generală	11
GENURILE LITERARE	15
Genul liric	15
Genul epic	17
Genul dramatic	20
OPERA LITERARĂ. OPERA LIRICĂ	23
Poezia <i>Lacul</i> , de M. Eminescu - operă lirică (compunere)	24
Poezia <i>Dorința</i> , de M. Eminescu - operă lirică (compunere)	26
Poezia <i>Crâiasa din povești</i> , de M. Eminescu - operă lirică (compunere)	27
NARAȚIUNEA	29
<i>Amintiri din copilărie (Calul Balan)</i> , de Ion Creangă – conținutul	30
<i>Amintiri din copilărie (La cireșe)</i> , de Ion Creangă – conținutul	32
<i>Amintiri din copilărie (La urat)</i> , de Ion Creangă – conținutul	33
DESCRIEREA. TABLOUL LITERAR	40
<i>Mărțișor</i> , de Ion Pillat – tablou în versuri (compunere)	41
<i>Iarna</i> , de Vasile Alecsandri – tablou în versuri (compunere)	43
<i>Miezul iernei</i> , de Vasile Alecsandri – tablou în versuri (compunere)	44
<i>Amintiri dintr-o călătorie</i> , de Calistrat Hogaș – tablou în versuri (compunere)	46
PORTRETUL	49
Portretul fetei de împărat din poemul <i>Calin (file din poveste)</i> , de Mihai Eminescu – compunere	51
Portretul doamnei Ruxanda din nuvela <i>Alexandru Lăpușneanul</i> , de Costache Negruzzi – compunere	52
Portretul baciului moldovean din balada <i>Miorița</i> – compunere	54
PERSONAJUL LITERAR. CARACTERIZAREA LUI	56
Caracterizarea unui personaj negativ dintr-o operă literară populară	59
Caracterizarea unui personaj colectiv	61
ALEGORIA	64
Alegoria moarte-nuntă în balada <i>Miorița</i> – compunere	65
Alegoria copilăriei în povestirea <i>Târziu când zăpezile sunt albastre</i> , de Fănuș Neagu – compunere	67
DOINA	70
Doina – operă lirică și doină (compunere)	72
<i>Mai badiță, floare dulce</i> – doină (compunere)	73
BALADA	76
<i>Toma Alimoș</i> – conținutul baladei	78
<i>Toma Alimoș</i> – caracterizarea personajelor	86
<i>Toma Alimoș</i> – baladă populară (compunere)	91

<i>Constantin Brâncovanul</i> – conținutul baladei	92
<i>Constantin Brâncovanul</i> – caracterizarea personajelor	98
<i>Constantin Brâncovanul</i> – baladă populară (compunere)	102
BASMUL	105
<i>Prâslea-cel-Voinic și merele de aur</i> – conținutul	107
<i>Prâslea-cel-Voinic și merele de aur</i> – caracterizarea personajului principal	109
<i>Prâslea-cel-Voinic și merele de aur</i> – basm popular (compunere)	110
<i>Aleodor-Împărat</i> – conținutul	113
<i>Aleodor-Împărat</i> – caracterizarea personajului principal	114
<i>Aleodor-Împărat</i> – basm popular (compunere)	116
IMNUL	119
<i>Deșteaptă-te, române!</i> – imn (compunere)	120
PASTELUL	122
<i>Iarna</i> – pastel de Vasile Alecsandri (compunere)	123
<i>Miezul iernei</i> – pastel de Vasile Alecsandri (compunere)	125
<i>Mărțișor</i> – pastel de Ion Pillat (compunere)	126
FABULA	128
<i>Câinele și câțelul</i> – fabulă de Grigore Alexandrescu (compunere)	129
<i>Bivolul și coțofana</i> – fabulă de George Topîrceanu (compunere)	131
BALADA CULTĂ	133
<i>Pașa Hassan</i> , de George Coșbuc – conținutul	134
<i>Pașa Hassan</i> , de G. Coșbuc - rezumat	142
<i>Pașa Hassan</i> – caracterizarea personajelor	143
<i>Pașa Hassan</i> – caracterizarea lui Mihai Viteazul în antiteză cu Pașa Hassan	146
<i>Pașa Hassan</i> – baladă cultă (compunere)	149
SCHIȚA	151
<i>D-I Goe ...</i> de Ion Luca Caragiale – conținutul	152
<i>D-I Goe ...</i> – caracterizarea personajelor	156
<i>D-I Goe...</i> – schiță (compunere)	159
NUVELA	161
<i>Alexandru Lăpușneanul</i> , de Costache Negruzzi – conținutul	163
<i>Alexandru Lăpușneanul</i> – caracterizarea personajelor	167
<i>Alexandru Lăpușneanul</i> – nuvelă (compunere)	175
<i>Două loturi</i> de Ion Luca Caragiale – conținutul	177
<i>Două loturi</i> – caracterizarea personajelor	181
<i>Două loturi</i> – nuvelă (compunere)	184
ROMANUL	187
<i>Baltagul</i> , de Mihail Sadoveanu – conținutul	190
<i>Baltagul</i> – rezumat	196
<i>Baltagul</i> – caracterizarea personajelor	198
<i>Baltagul</i> – roman (compunere)	207
<i>Castelul fetei în alb</i> , de Constantin Chiriță – conținutul	209
<i>Castelul fetei în alb</i> – rezumatul fragmentelor din manual	212
<i>Castelul fetei în alb</i> – caracterizarea personajelor	213
<i>Castelul fetei în alb</i> – roman (compunere)	219

COMEDIA	222
<i>O scrisoare pierdută</i> , de Ion Luca Caragiale – continutul	223
<i>O scrisoare pierdută</i> – rezumat	229
<i>O scrisoare pierdută</i> – caracterizarea personajelor	230
<i>O scrisoare pierdută</i> – comedie (compunere)	238
COMICUL. FORME ALE COMICULUI ÎNTÂLNITE	
ÎN DIFERITE OPERE LITERARE	241
<i>O scrisoare pierdută</i> , de I.L. Caragiale	242
<i>D-I Goe</i> , de I.L. Caragiale	245
<i>Amintiri din copilărie (Calul Bălan)</i> , de I. Creangă	247
<i>Amintiri din copilărie (La cireșe)</i> , de I. Creangă	249
<i>Amintiri din copilărie (La urat)</i> , de I. Creangă	250
ARGUMENTAREA UNOR NOȚIUNI DE TEORIE LITERARĂ	252
Pastelul	253
Fabula	255
Schița	257
Descrierea literară	260
Doina	261
Basmul	263
Opera lirică	265
Portretul literar	267

Tot în perioada contemporană își continuă activitatea mai vârstnicii Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu, George Călinescu, Vasile Voiculescu ș.a., și apar o serie de scriitori cu un debut anterior anului 1960 – Marin Preda, Petru Dumitriu, Titus Popovici, Eugen Barbu, Ion Horea, A.E. Baconsky ș.a.

În întreaga sa evoluție, **literatura română cultă cuprinde o diversitate de specii literare** integrate **acelorași genuri** care se întâlnesc și în literatura populară: *liric, epic, dramatic și aforistic*.

GENURILE LITERARE

GENUL LIRIC

(Plan)

1. Prin **gen literar** se înțelege *totalitatea operelor literare asemănătoare ca structură a conținutului, procedee estetice comune și modalitate de exprimare*.
2. Operele care aparțin unui gen se aseamănă și prin atitudinea adoptată și manifestată de autor cu ajutorul elementelor de conținut și de formă.
3. Tipuri de genuri literare:
 - a) *liric*;
 - b) *epic*;
 - c) *dramatic*;
 - d) *epistolar*;
 - e) *aforistic*.
4. Genul liric cuprinde operele literare în care autorul își exprimă direct, nemijlocit, gândurile, ideile și sentimentele.
5. Speciile genului liric se individualizează prin:
 - a) felul în care poetul își exprimă sentimentele în strânsă legătură cu diferite aspecte din realitate;
 - b) procedeele artistice folosite.
6. Lirica populară cunoaște mai multe specii, care au trăsături comune, dar și specifice, care le diferențiază.
7. Speciile genului liric cult se grupează în lirica cetățenească, intimă și peisagistică.
8. Creațiile lirice sunt compuse, de obicei, în versuri, dar pot fi și în proză (poemul în proză).
9. Poeziile lirice se pot clasifica și după un criteriu structural.

*

* *

*Prin **gen literar** se înțelege totalitatea operelor literare, similare prin modul de structurare a conținutului, printr-o sumă de procedee estetice comune și prin modalitatea în care scriitorul se comunică pe sine, afirmându-și prezența în operă“.*

*Așadar, **genul literar** cuprinde o grupare de opere literare bazată atât pe elemente de formă (structură, procedee artistice etc.) și de conținut (aspecte abordate), cât și pe atitudinea adoptată de scriitor și manifestată tocmai prin aceste elemente de formă și de conținut la care el recurge (Mircea Anghelescu – coord. – Dicționar de termeni literari).*

Sunt cunoscute trei genuri literare fundamentale: genul liric, epic și dramatic, întâlnite atât în literatura populară, cât și în cea cultă, dar lor li se mai poate alătura *genul epistolar*, *genul aforistic* și *genul enigmatic*, caracterizate și ele prin unele trăsături specifice. Granițele dintre genurile literare nu sunt fixe și de aceea există diferite interferențe ale acestora, mai ales în literatura contemporană.

Genul liric, a cărui denumire provine de la cuvântul *liră* – instrument muzical cu care se acompania recitarea unor creații literare – cuprinde totalitatea creațiilor lirice, adică a acelor opere literare în care autorul își exprimă direct propriile gânduri, idei și emoții, fiind prezent și eul liric.

În aceste opere, prezența autorului este directă, nemijlocită, iar obiectul lor sunt sentimentele intime. Sunt prezente confesiunea, autoexprimarea, subiectivitatea interioară, dar sentimentele proprii poetului capătă un conținut general uman în care cititorul se recunoaște.

Specii ale genului liric au apărut încă din Antichitate, manifestându-se, de pildă, în literatura latină încă din secolul I î.Hr. Pe parcurs, ele s-au îmbogățit nu numai ca diversitate artistică și tematică, ci și ca număr.

Trăsătura comună a operelor lirice este, așa cum arătam, *exprimarea directă a gândurilor, ideilor și sentimentelor*, realizată prin confesiune, autoexprimare, subiectivitate, prin prezența nemijlocită a eului care se exprimă pe sine.

Lirica este o poezie a momentului, a prezentului, are în centrul ei viața oamenilor sub toate aspectele, dar compoziția operei lirice nu urmărește o succesiune de evenimente, ci o *varietate de sentimente, de stări de spirit, care sporesc treptat în intensitate*.

În ciuda acestor trăsături comune, operele care aparțin genului liric se și particularizează prin anumite note definitorii, ceea ce explică diversitatea creațiilor lirice, atât populare cât și culte.

De pildă, poetul liric își exprimă direct propriile gânduri, idei, sentimente, dar el *vorbește în numele poporului sau al unei întregi categorii sociale*, fiind exponentul acestora, om al cetății. Alteori, *trăirile exprimate direct sunt determinate de un aspect din natură*, care-l face să vibreze profund și statornic, sau sunt deosebit de puternice, deoarece *au la bază o experiență de viață strict personală*. Exprimând propriile trăiri, poetul liric reflectă, de fapt, în imagini artistice, și realitatea care a determinat aceste sentimente.

Operele lirice sunt diverse și prin procedeele artistice folosite de autori, pentru că acestea, fie că sunt tropi sau procedee de sintaxă poetică, fie că sunt elemente de versificație, corespund stărilor sufletești exprimate.

De aceea genul liric **cunoaște o mare diversitate de specii**.

Lirica populară cunoaște mai multe specii care au trăsături comune, dar care se și diferențiază prin unele trăsături specifice. Astfel, din genul liric popular fac parte *doinile, cântecele* (care pot fi satirice, sociale, de dragoste, de leagăn sau române), *bocetele* și *strigăturile*.

Trăsăturile lor comune sunt: subiectivitatea, exprimarea directă, nemijlocită, a sentimentelor, forma versificată, dar modalitățile de evidențiere și scopurile acestora sunt diferite.

În genul liric cult intră **lirica cetățenească**, cea **intimă** și **lirica peisagistică**.

Lirica cetățenească cuprinde: *imnul, oda, psalmul, pamfletul, satira și epigrama*; **lirica intimă** conține: *elegia, cântecul, romanța și meditația*, iar **lirica peisagistică** este constituită din *pastel și idila*.

Dacă creațiile lirice populare apar în exclusivitate versificate, cele care aparțin liricii culte sunt, *în majoritatea lor, în versuri, dar pot fi și în proză*, așa cum este cazul *poemelor în proză*.

Indiferent de specia lor stabilită în funcție de temă și de natura sentimentelor, poeziile lirice se clasifică și după un **criteriu de structură**: numărul strofelor, numărul versurilor dintr-o strofă, măsura unui vers, dispunerea strofelor și a versurilor etc.

Ținând seama de criteriile enumerate, poeziile cu formă fixă sunt: *sonetul, rondelul, gazelul*.

GENUL EPIC

(Plan)

1. *Genul epic cuprinde totalitatea operelor epice populare sau culte.*
2. Orice operă epică are trei elemente definitorii: *narator, acțiune, personaje.*
3. Modul de expunere caracteristic acestor opere este *narațiunea*.
4. Naratorul este cel care povestește (narează, relatează) întâmplările:
 - a) naratorul poate fi autorul sau unul dintre personaje;
 - b) relatarea se poate face la persoana a III-a sau la persoana I;
 - c) povestitorul se detașează de faptele relatate și este obiectiv.
5. Acțiunea este constituită din totalitatea faptelor relatate:
 - a) are o mare mobilitate în timp și spațiu;
 - b) se caracterizează, în general, prin unitate compozițională, întâmplările povestite constituindu-se în momente ale subiectului literar.
6. Personajele sunt atât agenți ai acțiunii, cât și purtătoare ale mesajului autorului.
 - a) ele prezintă o mare diversitate, în funcție de numeroase criterii de clasificare;
 - b) diferă și ca număr, în funcție de amploarea și complexitatea acțiunii.
7. Toate aceste caracteristici se întâlnesc atât la operele populare, cât și la cele culte.
8. În folclor, genul epic este reprezentat prin numeroase specii literare:
 - a) în versuri:
 - *balada* (cântecul bătrânesc);
 - *legenda*;
 - *cântecele, obiceiurile calendaristice și de ceremonial (plugușorul, orația de nuntă).*
 - b) în proză:
 - *basmul*;
 - *snoava*;
 - *legenda*.
9. Unele dintre aceste specii se manifestă și în versuri și în proză, altele se întâlnesc și în creația cultă, iar în structura unora se îmbină elemente diferite.

10. Epica scrisă se manifestă:

a) în versuri:

- balada;
- poemul;
- epopeea;

b) în proză:

- basmul;
- anecdota;
- schița;
- nuvela;
- povestirea;
- romanul;
- legenda;
- fabula;
- reportajul;
- eseul;
- memoriile;
- amintirile;
- jurnalul.

11. Genul epic este mai cuprinzător și mai diversificat.

12. Cuprinde specii care se întâlnesc și în epica populară.

*
* *

Genul epic, a cărui denumire provine de la greul *epicos* (epos), cu sensul de cuvânt, zicere, ceea ce se exprimă prin cuvânt, discurs, *cuprinde totalitatea creațiilor epice, adică acele opere literare în care autorul își exprimă indirect sentimentele prin povestirea unor fapte, a unor întâmplări și prin intermediul personajelor.*

Se desprinde de aici faptul că **orice operă epică are trei elemente definitorii: naratorul** (cel care povestește faptele), **acțiunea** (totalitatea faptelor, a întâmplărilor) și **personajele** (persoane care săvârșesc faptele și sunt purtatoarele mesajului autorului).

Întrucât în operele epice sunt povestite fapte, întâmplări, **modul de expunere caracteristic acestor creații este narațiunea**. Acesta este modul de expunere predominant, însă se poate îmbina și cu celelalte moduri de expunere – *descriere, dialog, monolog interior, evocare*.

În ceea ce privește naratorul, acesta poate fi scriitorul însuși, și atunci relatarea faptelor se face la persoana a III-a, sau unul dintre personajele care participă la acțiune, de data aceasta narațiunea făcându-se la persoana I. Naratorul *se detașează de faptele povestite, este obiectiv* și relatează întâmplările ca un observator din afara universului imaginat. Obiectivitatea relatării trebuie să se realizeze indiferent cine este naratorul – autorul sau un personaj al operei. Genul epic este, așadar, preponderent genul persoanei a III-a și al timpului trecut, uneori însă narațiunea făcându-se și la persoana I.

Acțiunea este constituită din totalitatea faptelor, a întâmplărilor relatate și are o serie de **trăsături caracteristice**.

În primul rând are *o mare mobilitate în timp și spațiu*, operele epice putând relatea întâmplări petrecute cu multă vreme înainte, pe o perioadă lungă de timp, sau întâmplări recente, ce se pot succeda doar în câteva ore. Locul desfășurării întâmplărilor se poate schimba, iar aceleași personaje pot acționa și se pot deplasa în spații diverse, într-un moment sau altul.

În al doilea rând, *acțiunea se caracterizează, în general, prin unitate compozițională*, fiind prezentat, de obicei, mai întâi locul și timpul acțiunii (situația inițială), ca apoi să intervină altă situație, care o modifică pe cea de la început și determină, astfel, desfășurarea altor întâmplări. Întâmplările au un punct maxim de încordare și un final. Altfel spus, *întâmplările povestite se constituie în subiect al operei epice* ale cărui momente sunt: *expoziția (expozițiunea)* – prezentarea locului, timpului și a unora dintre personaje –, *intriga* (momentul care determină derularea acțiunii), *desfășurarea acțiunii* (faptele determinate de intriga), *punctul culminant* (momentul de maximă încordare) și *deznodământul* (sfârșitul acțiunii). Desigur că ordinea și chiar numărul acestor momente diferă în funcție de intențiile autorului.

În al treilea rând, amploarea și complexitatea acțiunii operelor epice variază, ele putând înfățișa un singur moment din viața unuia sau a câtorva personaje, ori o imagine amplă a vieții, cu elemente numeroase. De fapt, această caracteristică a acțiunii constituie unul dintre criteriile în baza cărora se clasifică operele epice.

În ceea ce privește **personajele, al treilea element constitutiv** al unei opere epice, acestea sunt atât agenții acțiunii (cei care săvârșesc faptele), cât și purtatoarele mesajului pe care autorul vrea să-l transmită prin opera literară.

Personajele operelor epice prezintă o mare diversitate în funcție de: locul ocupat în acțiune (principale, secundare, episodice – figurante), modul în care sunt prezentate în operă (individuale sau colective), raportul lor cu realitatea (reale, imaginare, simbolice, alegorice), după metoda de creație folosită de scriitor (romantice, realiste, clasice) etc. *Ele diferă și ca număr, în funcție de amploarea și complexitatea acțiunii*, fiind mai puține când acțiunea este simplă, sau mai numeroase într-o acțiune complexă.

Toate aceste caracteristici ale operelor epice se întâlnesc atât în creațiile populare, cât și în cele culte. În schimb, fiecare categorie are speciile sale. Astfel, în literatura populară se întâlnesc următoarele specii literare ale genului epic: în versuri – *balada (cântecul bătrânesc), legenda, cântecele rituale (plugușorul, orația de nuntă)*; în proză – *basmul, snoava, legenda*. După cum se observă, unele dintre ele pot fi alcătuite atât în versuri, cât și în proză, cum este, de pildă, *legenda*.

Fiecare dintre aceste specii au trăsăturile lor specifice, *existând însă și situații în care elementele definitorii ale unei specii literare se întâlnesc și la alta*, datorită fenomenului contaminării, prezent în creația populară în cadrul procesului de transmitere a ei pe cale orală.

Epica scrisă (cultă) se manifestă, și ea, atât în versuri, cât și în proză.

Speciile epice alcătuite în versuri sunt *balada, poemul, epopeea, legenda și fabula*, iar în proză se întâlnesc *basmul, anecdota, schița, nuvela, povestirea, romanul, reportajul, eseul, memoriile și jurnalul*.

Comparând aceste specii literare cu cele din epica populară, constatăm că **genul epic cult este mai cuprinzător și mai diversificat**. Totodată, el cuprinde câteva specii întâlnite și în genul epic popular – *balada, legenda, basmul* –, iar o specie populară, cum este *snoava* are corespondent, în epica scrisă, prin *anecdota*.

1. Genul dramatic cuprinde totalitatea creațiilor dramatice.
2. În acest gen se realizează obiectivarea eului creator prin personaje, acțiune și dialog, autorul intervenind direct doar prin indicațiile scenice.
3. Se caracterizează prin unitate de acțiune, de timp și de loc.
4. Este prezent conflictul dramatic, atât exterior, cât și interior.
5. Dialogului, ca modalitate principală, i se adaugă monologul dramatic, care are în text diferite funcții.
6. Aceștia li se adaugă indicațiile scenice, jocul actorilor, viziunea regizorală, decorurile, luminile, fondul sonor.
7. Piese de teatru sunt structurate în acte, tablouri, scene.
8. Creații dramatice se întâlnesc atât în literatura populară, cât și în literatura cultă.
9. În literatura populară există:
 - a) jocul cu măști;
 - b) teatru popular:
 - profan (*Constantinul, Jianul, Bujoreni* etc.);
 - religios (*Vicleiul, Adam și Eva*);
10. În teatrul cult:
 - a) tragedia:
 - clasică, greacă;
 - shakespeariană;
 - neoclasică franceză.
 - b) comedia:
 - clasică-greacă;
 - neoclasică;
 - modernă.
 - c) drama:
 - romantică;
 - realistă.
11. Tematic, se clasifică în:
 - a) drame istorice;
 - b) drame de idei;
 - c) drame poetice;
 - d) burgheze.

*

* *

Genul dramatic (fr. *dramatique* < *drame* „dramă” < gr. *drama* „acțiune”) cuprinde totalitatea creațiilor dramatice. Acesta este unul dintre cele trei genuri literare importante (alături de liric și epic) în care **se realizează obiectivarea eului creator** prin intermediul personajelor, fiind prezente totodată **acțiunea și dialogul**.

Obiectivarea eului creator este posibilă deoarece autorul nu intervine direct în text decât prin intermediul indicațiilor scenice, extrem de restrânse ca volum și

importanță în dramaturgia clasică, dar mai dezvoltate la unii dramaturgi moderni. Dramaturgul își exprimă gândurile și atitudinea cu ajutorul personajelor care comunică și se comunică prin intermediul dialogului și al monologului.

Acțiunea pieselor de teatru (a operelor dramatice) se caracterizează prin unitate, deoarece evenimentele prezentate se înlanțuie cauzal și motivat (având o motivație intrinsecă).

Unitatea de acțiune este singura care s-a păstrat în teatru de-a lungul secolelor, **unitatea de timp și cea de loc** au suferit modificări semnificative în decursul timpului. Oricum, acțiunea rămâne redusă la o durată reprezentabilă pe scenă prin spectacolul teatral și dezvoltată organic și unitar.

Esential în acțiunea pieselor de teatru, în genul dramatic în general, este **conflictul dramatic** care constă în confruntarea dintre personaje, dintre opiniile și interesele lor sau chiar dintre atitudinile și imperativele morale ale aceluiași personaj. De aceea, **conflictul dramatic poate fi exterior sau interior**, acesta din urmă întâlnindu-se mai ales în dramele psihologice, în dramele de conștiință.

Dialogul este modalitatea principală din opera dramatică prin care personajele comunică între ele și se comunică, adică își exprimă gândurile, ideile și sentimentele. **Celelalte moduri de expunere – narațiunea și descrierea – se pot găsi în indicațiile scenice (de regie) sau în replicile personajelor.** Când replica personajului este mai amplă și nu implică răspunsul (intervenția) unui alt personaj, chiar dacă acesta este prezent (o prezență pasivă, evident) în scenă, această replică devine **monolog dramatic**, care are, în text, **diferite funcții**: realizează expozițiunea sau trecerea de la o scenă la alta, facilitează apariția unui personaj, pregătește noi situații, narează evenimente care nu sunt prezentate pe scenă, exteriorizează sentimentele și atitudinea eroului, reflecțiile sale asupra unei situații prezente, trecute sau viitoare ori asupra unor probleme fundamentale ale existenței, determină evoluția conflictului etc.

În operele dramatice, scriitorul își exprimă gândurile, ideile și sentimentele nu numai prin intermediul textului și al personajelor, deoarece acestor modalități li se adaugă **indicațiile scenice (de regie), jocul actorilor**, care (re)creează personajele prin talentul propriu și prin **viziunea regizorală, decorul, luminile, fondul sonor** etc. De aici se observă, de fapt, și **caracterul sintetic al operelor dramatice** și locul lor aparte în literatură, datorat acestor trăsături specifice.

În general, operele dramatice au fost scrise cu scopul de a fi prezentate pe scenă (**se definesc deci prin reprezentarea lor teatrală**), dar există în dramaturgia modernă și „piese pentru lectură”. Având în vedere destinația și scopul lor, piesele de teatru **sunt structurate în acte, tablouri și scene**, ceea ce nu dăunează unității conținutului textului dramatic.

Din cele arătate până aici, se deduce că operele **dramatice, cunoscute și sub numele de piese de teatru, sunt creațiile literare destinate scenei, care oglindesc un conflict puternic prin intermediul acțiunii prezentate direct, al personajelor, al dialogului și al monologului dramatic, având și o structură specifică.**

Astfel de creații se întâlnesc atât în **literatura populară**, cât și în **cea cultă**. Din **creația orală** fac parte **jocurile cu măști** (cu caracter de pantomimă), **teatrul popular cu temă profană** (*Constantinul, Jianul* sau *Banda lui Jianu, Bujoreni, Mocănașii*, etc.) și cu temă religioasă (*Vicleiul, Jocul cu pomul* sau *Adam și Eva*).

Principalele specii al genului dramatic cult sunt *tragedia*, *comedia* și *drama*, dar mai există și alte specii sau variante – *farsa*, *tragicomedia*, *monodrama*, *pan-tomima*, *melodrama*, *vodevilul*, *piesa pentru teatru de păpuși* etc.

Tragedia cunoaște, în evoluția ei, mai multe etape: *tragedia clasică greacă* (sec. al V-lea și al IV-lea î.Hr.), *tragedia shakespeareană* (sec. al XVI-lea) și *tragedia neoclasică franceză* (sec. al XVII-lea).

La fel evoluează și **comedia**, de la cea *clasică greacă* (aceleași secole ca și tragedia), la cea *neoclasică* (sec. al XVII-lea) și la cea *modernă*.

Drama poate fi *romantică* (prima jumătate a sec. XIX-lea) și *realistă* (a doua jumătate a secolului al XIX-lea), și, după tematică, se clasifică în *dramă istorică*, *dramă de idei*, *dramă poetică*, *dramă burgheză* etc.

În dramaturgia modernă există așa-numitul *teatru absurd*, în care conținutul apare încifrat, iar mesajul este mai greu de sesizat.

OPERA LITERARĂ. OPERA LIRICĂ

(Plan)

1. Opera literară exprimă într-o formă aleasă prin limbaj artistic și ficțiune – fapte, întâmplări, aspecte din natură, personaje, gânduri, idei, sentimente.
2. Se caracterizează prin:
 - a) univers imaginar;
 - b) folosirea limbajului figurat;
 - c) un anumit grad de subiectivitate.
3. Operele literare pot fi epice, lirice și dramatice.
4. În operele epice sentimentele sunt exprimate indirect și există acțiune, personaje și narator.
5. În operele lirice:
 - a) sentimentele sunt exprimate direct;
 - b) nu există acțiune, personaje și narator;
 - c) nu există subiect literar și nu se folosește narațiunea;
 - d) este prezent eul liric;
 - e) se sugerează sau se exprimă o anumită stare de spirit;
 - f) se creează o anumită atmosferă de deplină concordanță cu sentimentele exprimate;
 - g) Eul liric se destăinuie, se confesează, fiind prezent nemijlocit.
6. Operele lirice sunt prin excelență subiective, sentimentele fiind profunde și diverse.
7. Caracterul liric al creațiilor literare a existat din Antichitate și a evoluat cu timpul.
8. S-a manifestat fenomenul de interferență între genurile literare.
9. Termenul de liric este aplicat și în alte arte.

*
* *

Opera literară este o creație (o lucrare) în versuri sau în proză care prezintă într-o formă aleasă, prin intermediul limbajului artistic și al dicțiunii (al imaginației), fapte, întâmplări, aspecte din natură, personaje, gânduri, idei și sentimente, reușind să-l emoționeze pe cititor. Prin ea, autorul creează un univers imaginar propriu, care este realizat printr-un limbaj literar cu valoare artistică datorită utilizării expresive a limbii. Limbajul artistic presupune existența *figurilor de stil* înglobate în imagini artistice.